

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1943 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om folkpensionering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 263, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Cruse* hemställt, att riksdagen »ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till förbättring av bestämmelserna i lag om folkpensionering rörande rätt till tilläggs pension».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt 6 § 2 mom. i *lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering* utgår jämte grundpension tilläggs pension med 250, 350 och 450 kronor i resp. första, andra och tredje ortgruppen med avdrag av fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga 200 kronor.

7 § första och sista styckena i nämnda lag äro av följande lydelse:

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör med nedan nämnda avvikelser all den inkomst, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke folkpension och ej understöd, som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva, i den mån det icke överstiger en med hänsyn till understödstagarens behov skälig försörjning. Pension eller understöd, som utgår på grund av gåva, testamente eller försäkring, vilken icke är i lag föreskriven, eller ock, utan samband med olyckfall i arbetet, på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning, räknas ej heller såsom inkomst, i den mån beloppet sammanlagt icke överstiger

i ortsgrupp 1	300 kronor,
» » 2	350 » ,
» » 3	400 » .

I fråga om äkta makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av fastighet eller kapital beräknas utgöra hälften av sammanlagda behållna värdet av makarnas fastighetsinnehav eller kapital, där ej i särskilda fall pensionsstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter finner beräkning tillsvidare böra ske såsom för ogift person.

6 § 2 mom. erhöll sin nuvarande lydelse genom lag den 30 juni 1942. Dessförinnan utgjorde det i nämnda moment omförmälda avdraget sju tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den översteg 100 kronor.

Enligt *lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring* skulle pension, som utginge på grund av frivillig försäkring hos pensionsstyrelsen, intill ett belopp av 300 kronor om året vara undantagen från inkomstuppskattningen vid bedömandet av rätt till pensionstillägg. Understöd från Vadstena krigsmanshuskassa m. fl. likartade inrättningar skulle helt lämnas ur räkningen vid inkomstuppskattningen.

1928 års *pensionsförsäkringskommitté* föreslog, att dylikt privilegierande av vissa inkomstslag skulle äga rum i ökad omfattning, nämligen så att pension eller understöd utgående på grund av 1) förutvarande arbetsanställning, 2) gåva eller testamente, eller 3) försäkring, som icke är i lag föreskriven, skulle intill ett sammanlagt belopp av 300, 350 eller 400 kronor, allt efter ortsgrupp, undantagas från inkomstuppskattningen.

I proposition nr 217 till 1935 års riksdag med förslag till lag om folkpensionering m. m. följdes kommittéförslaget i denna punkt.

Särskilda utskottet yttrade i sitt utlåtande nr 1 över propositionen:

Den av föredragande departementschefen i propositionen lämnade motiveringen för förslaget att åt vissa slag av inkomst inrymma en privilegierad ställning vid den ekonomiska behovsprövningen synes utskottet bärande. Då en mera betydande allmän höjning av det avdragsfria inkomstbeloppet av kostnadsskäl är ogenomförbar, torde det endast genom ett insläende på den väg propositionen anvisar vara möjligt att med rimliga kostnader undanröja det hinder, som den nuvarande folkpensioneringen genom sina regler om ekonomisk behovsprövning visat sig utgöra för pensionering av anställda genom arbetsgivarnas försorg eller genom deras medverkan. Vid sidan av arbetsgivarpensionerna synas de övriga föreslagna kategorierna av privilegierad inkomst icke lika starkt grundade, men mellan de tre i propositionen såsom privilegierade upptagna grupperna av inkomst består enligt utskottets mening ett sådant samband, att det är väl försvarligt att låta dem röna enahanda behandling. Vad beträffar det belopp, intill vilket inkomst av privilegierat slag skall vara undantagen från inkomstuppskattningen, bör enligt utskottets uppfattning fästas vikt vid att detta belopp måste tilltagas någorlunda rundligt, om införandet av regler om privilegierad inkomst skall ha åsyftad effekt, men att å andra sidan ett undantagande av alltför stora inkomstbelopp från behovsprövningen kunde medföra stötande olikhet i behandlingen av skilda inkomsttagare. Med stöd av dessa överväganden finner utskottet sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del med den inskränkning, som följer av att utskottet avböjt införandet av särskilda regler för dyrorter.

Särskilda utskottet föreslog, att inkomst av privilegierat slag intill ett belopp av 300 kronor skulle vara undantagen från inkomstuppskattningen.

Riksdagen anslöt sig till utskottets förslag.

Genom lag den 23 april 1937, varigenom dyrortsgradering av folkpensionerna infördes, erhöll 7 § i 1935 års folkpensioneringslag sin nuvarande lydelse i de delar, som ovan intagits.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utsåg chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 en kommitté, den s. k. *socialvårdskommittén*, vilken enligt direktiven för sitt arbete har såsom en huvuduppgift att göra lagstiftningen rörande socialförsäkringen till föremål för en granskning, varigenom avses att utröna bl. a. huruvida denna försäkring bör underkastas förändringar i syfte att bättre tillgodose föreliggande uppgifter.

Vid 1939 års riksdag väcktes en motion av herr Gustafsson i Bogla m. fl., i vilken yrkades, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag till sådan ändring av 7 § i folkpensioneringslagen, att det belopp, intill vilket inkomst av privilegierat slag skulle vara undantagen från inkomstuppskattningen, höjdes med 300 kronor i samtliga ortsgrupper.

Andra lagutskottet, som behandlade motionen, hemställde i sitt utlåtande över densamma (nr 8) — under hänvisning till vad 1935 års särskilda utskott anfört i denna fråga och till det utredningsarbete, som utfördes av socialvårdskommittén — att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Här må erinras om lagen den 7 februari 1941 om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, enligt vilken lag dyrtidstillägg under år 1941 skulle utgå till den, som åtnjöt någon av nämnda förmåner.

I samband med behandlingen under hösten 1941 av spørsmålet om ytterligare dyrtidstillägg för nämnda år å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar upptog socialvårdskommittén, med hänsyn till nödvändigheten att även under år 1942 bereda dem, som komma i åtnjutande av nyssnämnda förmåner, ekonomisk lättnad under rådande dyrtid, till övervägande vissa frågor rörande förbättringar av bland annat folkpensioneringslagen annorledes än genom dyrtidstillägg, vilka förbättringar kunde anses påkallade av krisförhållandena eller eljest önskvärda. Kommittén diskuterade därvid ingående möjligheten av förhöjning av pensionerna för ensamstående pensionärer, frågan huruvida åtgärder kunde vidtagas för att åstadkomma en mera vidsträckt användning av de kommunala pensionstill-

skotten samt spörsmålet, huruvida kommunala pensionstillskott och kommunala hyrsebidrag med statsbidrag till folkpensionärer kunde införas. Det hade dock visat sig, att betydande organisatoriska svårigheter voro förenade med genomförande av förslag i sådant syfte. Även i fortsättningen syntes därför dyrtidstillägg böra anlitas för att bringa folkpensionärer m. fl. den nödvändiga hjälpen. Vissa olägenheter voro emellertid förenade med utvägen att giva procentuella dyrtidstillägg och enligt kommitténs mening var det icke lämpligt att utan vidare fortsätta därmed. Vissa lagändringar borde vidtagas, som förminskade berörda olägenheter.

I anslutning till vad sålunda anförts fann sig kommittén böra föreslå följande författningsändringar, nämligen *dels* ändring av den s. k. 7/10-regeln, *dels* förhöjning av den avdragsfria inkomsten och *dels* ändring av bestämmelserna om beräkning av inkomst av fastighet och kapital.

Kommittén framhöll, att dess förslag endast avsåge att mildra vissa under nuvarande förhållanden särskilt starkt framträdande olägenheter hos den gällande lagstiftningen utan att ändringar av principiell natur därigenom vidtoges i densamma. Kommitténs förslag var därför närmast att betrakta såsom ett provisorium i avbidan på det mera omfattande förslag, vilket kommittén komme att framlägga i sinom tid.

Socialvårdskommitténs förslag låg till grund för lagen den 30 juni 1942 angående ändrad lydelse av 6 § 2 mom. samt 7 och 31 §§ lagen om folkpensionering. Samma dag utfärdades även lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1942/43 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag.

Utskottet.

Enligt 6 § 2 mom. folkpensioneringslagen i dess ursprungliga lydelse skulle från tilläggspensionen avdragas sju tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den översteg 100 kronor. Genom lagen den 30 juni 1942 ändrades lagrummet på så sätt att avdraget skulle utgöra fem tiondelar av inkomsten i vad den översteg 200 kronor. Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 1943. Den av motionären ifrågasatta höjningen av nämnda inkomstbelopp är sålunda redan genomförd.

Vad åter angår den i motionen ifrågasatta ändringen av 7 § i lagen, avseende höjning av de i nämnda paragraf omförmälda belopp, intill vilka inkomst av privilegierat slag icke skall tagas i betraktande vid bestämmandet av den pensionsberättigades årsinkomst, vill utskottet till en början erinra om vad som enligt vad ovan anförts yttrats i denna fråga, vid 1935 års riksdag av särskilt utskott och vid 1939 års riksdag av andra lagutskottet. Vid båda dessa tillfällen framhölls av vederbörande utskott, att det borde fästas vikt vid att det belopp, intill vilket inkomst av privilegierat slag skulle vara undantagen från inkomstst uppskattningen, tilltoges någorlunda rundligt, om reglerna om privilegierad inkomst skulle hava den åsyftade effekten att undanröja det hinder, som 1913 års lag visat sig utgöra för pensionering av

anställda genom arbetsgivarnas försorg eller genom deras medverkan. Å andra sidan påpekades, att ett undantagande av alltför stora inkomst-belopp kunde medföra stötande olikhet i behandlingen av skilda inkomsttagare.

Enligt utskottets mening är syftet med motionärens yrkande i denna del behjärtansvärt. Visserligen synes vad 1935 års särskilda utskott och andra lagutskottet år 1939 uttalat i förevarande avseende principiellt fortfarande äga sin giltighet. Emellertid torde frågan, huruvida särskilt med hänsyn till rådande dyrtid en förbättring av folkpensionärernas villkor kan vinnas på den av motionären anvisade vägen, alltjämt vara förtjänt av stort beaktande. Här må erinras om att den år 1938 tillsatta socialvårdskommittén såsom en huvuduppgift har att granska lagstiftningen rörande socialförsäkringen. Kommittén har visserligen redan framlagt ett förslag till vissa ändringar i folkpensioneringslagen, vilket förslag låg till grund för 1942 års ändringar i lagen, därvid förevarande spörsmål icke närmare berördes. Emellertid betonade kommittén, att dess förslag närmast vore att betrakta såsom ett provisorium i avbidan på det mera omfattande förslag, vilket kommittén senare komme att framlägga. Utskottet förutsätter, att nu behandlade spörsmål av kommittén tages under noga övervägande. Med anledning av vad sålunda anförts har utskottet ej funnit skäl föreslå riksdagen att i anledning av motionen göra någon framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 februari 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit
från första kammaren: herrar *Norman, Wistrand, Forslund, Löfvander, Olof Carlsson, Mannerskantz, Roos**) och *Sten*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Olovson* i Västerås, *Hallagård**), *Cruse, Holm**), fru *Johansson**), herrar *Larsson* i Östersund och *Hagård**) .

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.